

КАМІНСЬКИЙ ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального права*

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ОСІБ ВІД ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ

Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами від 06.12.2017 року (набрав чинності 11.01.2019 року) була прийнята низка змін до кримінального закону України, серед яких доповнення розділу III Кримінального кодексу України ст. 151-2 «Примушування до шлюбу». І одразу ж в наукових журналах з'явилися публікації в яких обґрунтовували недоцільність криміналізації такого діяння та критичували практику «сліпого» копіювання в національне законодавство положень міжнародного права.

У зв'язку з цим важливим та необхідним є дослідження нормативно-правових актів минулих часів на предмет наявності в них норм які б передбачали кримінально-правового регулювання захисту осіб від примушування до шлюбу. Таке дослідження вкрай важливе, адже дасть можливість говорити про соціальну обумовленість криміналізації примушування до шлюбу сьогодні, або ж про її відсутність [1].

Історико-правовий аналіз кримінального законодавства, що передбачає відповідальність за примушування до шлюбу, показує, що воно значною мірою визначалось розумінням у суспільстві соціальної цінності сім'ї. На основі аналізу історичних документів, нормативно-правових актів встановлено, що умовно можна виділити декілька періодів розвитку законодавства про кримінально-правову охорону осіб від примушування до шлюбу на теренах України.

Нульовий період (до X ст.) Не передбачено вільної згоди осіб на шлюб, а «примушування до шлюбу» у сучасному розумінні визналося нормою.

Період зародження (X-XIV ст.ст.). Після прийняття християнства відбувався перехід від звичаєвого права (продовжує застосовувати «умичка» як форма укладення шлюбу) до писаного, зі спробами регулювання шлюбно-сімейних відносин, в тому числі і в частині заборони викрадення жінки для подальшого вступу з нею в шлюб, та заборони примушування до шлюбу.

Перехідний період (XV-XIX ст.ст.). В кримінальному законодавстві з'являються окремі розділи, які присвячені захисту шлюбно-сімейних відносин. Шлюб визнавався можливим лише при взаємній згоді наречених. Шлюб вважався насильницьким без згоди.

Період становлення (XX ст.). Характеризується протидією з пережитками патріархально-родового ладу шляхом застосування засобів кримінального права, в тому числі і встановлення відповідальності за примушування до шлюбу.

Сучасний період (XXI ст.). Фокус змінився в аспекті того, що кримінальна відповідальність за примушування до шлюбу перестала розглядатися виключно як засіб викорінення застарілих звичаїв. Примушування до шлюбу стали розглядати як один із самостійних проявів насильства, про що, серед іншого свідчить, виокремлення в рамках Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська Конвенція) окремої ст. 37 «Примусовий шлюб» в якій передбачено, що сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб умисну поведінку, яка полягає в примушуванні дорослого або дитини до вступу в шлюб, було криміналізовано. В КК України передбачено кримінальну відповідальність за примушування до шлюбу, яке розглядається не лише як пережиток патріархально-родового ладу, але й як один із самостійних проявів насильства.

Проведений генезис дає можливість зробити висновок, що кримінальна відповідальність за примушування до шлюбу не є чимось новим для вітчизняного законодавства як зараз прийнято вважати та диктується лише бажанням імплементувати у вітчизняне законодавство положення міжнародно-правових актів (Стамбульська конвенція в першу чергу), а цілком відповідає історичним традиціям українського народу. Адже починаючи з прийняття християнства було взято курс та акцентовано, що шлюб повинен ґрунтуватися на вільному волевиявленню осіб. І як показує багатовікова історія, саме норми кримінального права доцільно захищати особу від примушування її до вступу в шлюб.

Список використаної літератури:

1. Камінський П.В. Генезис кримінально-правового захисту від примушування до шлюбу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2020. № 45 С.129-133

Ключові слова: примушування до шлюбу, генезис кримінальної відповідальності за примушування до шлюбу.

Ключевые слова: принуждение к браку, генезис уголовного видовидальности за принуждение к браку.

Key words: forced marriage, genesis of criminal responsibility for forced marriage.